

Årsplan

Lade barnehager, 2020

Våre småbarnsavdelinger ved Korsvika og Østmarkneset, samt våre storbarns baser på Stabburet

TRONDHEIM KOMMUNE

Innhold

Noen ord og tips om lesing av denne årsplanen	4
Kort om barnehagens drift og innhold	5
Kontaktinformasjon	6
Barnehagens organisering og ansatte	7
Modell og organisasjonskart over Lade barnehager samt internt på enhet:.....	10
Barnehagen og samfunnet rundt oss	11
Åpningstider ved Lade barnehager	12
Barnehagens dagsrytme	12
Grov oversikt, dagsrytmen i vår barnehage	13
Sykdom og fridager.....	14
Helse, miljø og sikkerhet i Lade barnehager.....	14
Daglige rutiner	15
Periodiske rutiner	15
Rutiner når barn skader seg	15
Opplæring av personalet	15
Verdigrunnlag	16
Barnehagens skal være en pedagogisk virksomhet.....	17
Omsorg	17
Lek.....	18
Læring	19

Danning.....	19
Demokrati, fellesskap, - Stein Saks Papir strategi.....	20
Barns rett til medvirkning.....	20
Gjennomføring, planlegging og evaluering	21
Barnehagens innhold.....	22
Kunst, kultur og kreativitet.....	23
Natur, miljø og teknikk	23
Nærmiljø og samfunn	24
Kropp, bevegelse og helse.....	24
Etikk, religion og filosofi	25
Antall, rom og form	25
Kommunikasjon, språk og tekst.....	26
Mat og matglede – sammen med barna	27
Overganger i barnehagen.....	27
Samefolkets dag	29
Barnehage og bursdag.....	29
Progresjonsplan og markeringer/fester/planleggingsdager	29
Faste markeringer, arrangementer og aktiviteter	30
Progresjonsplan	31
Kalender.....	0

Noen ord og tips om lesing av denne årsplanen.

Alle barnehager er pålagt å skrive en årsplan. Dette følger prinsippet om at barnehagen skal være en tilrettelagt pedagogisk institusjon.

Ved Lade barnehager skriver vi en ny årsplan hvert år. I årsplanen har vi beskrevet flere av våre metoder, formål og ønsker ved vårt arbeid. Også i denne årsplan skriver vi mye om omsorg, lek, læring og danning, - fordi dette er kjerneverdier som er beskrevet i barnehagens formålsparagraf.

Årsplanens tekst vil alltid være under kontinuerlig utvikling. Dette må sees i sammenheng med at våre erfaringer, våre perspektiv og vårt ståsted hele tiden vil preges av endring, - både gjennom vårt arbeid internt i barnehagen men også overordnet i kommunen samt i møte med storsamfunnet rundt oss.

Årsplan for barnehager skal henvende seg til flere brukere.

Personalet skal kunne bruke årsplanen som begrunnelse for sitt arbeid, og som utgangspunkt for planlegging og evaluering.

Foreldre skal bruke årsplanen for å få informasjon om innhold, markeringer, dagsrytme og organisering.

Kommunen bruker blant annet årsplanen til å kontrollere at barnehagene følger opp alle lovpålagte målområder.

Andre bruker barnehagens årsplan som informasjonskanal.

Årsplanen er ikke et dokument som kreves at den leses fra perm til perm, men jeg vil anbefale alle lesere å starte å lese de områder av årsplanen dere opplever som mest interessante. I etterkant kan alle om gjerne invitere andre pedagoger, assistenter, fagarbeidere, eller foreldre til å diskutere årsplanens faglige innhold.

Det er gjennom samtaler og felles refleksjoner vi blir kjent med hva andre tenker og hvilken kunnskap eller erfaringer øvrige har.

På denne måten kan alle bli engasjert til å holde seg kontinuerlig orientert og oppdatert.

Vi er trygge på at Lade barnehager er en spennende barnehage for alle som arbeider her, - dersom vi sammen vil at den skal være spennende, nytenkende, kreativ og utforskende.

Trondheim 20.01.2020

Elisabeth Th. Holmvik

Enhetsleder Lade barnehager

Kort om barnehagens drift og innhold

Lade barnehager er en kommunal barnehageenhet som består av Korsvika barnehage, Østmarkneset barnehage og Stabburet barnehage.

Korsvika og Østmarkneset barnehager er organisert i til sammen 4 avdelinger for barn i alderen 1 til 2 år.

Stabburet barnehage er både bygget og organisert som basebarnehage. På Stabburet har vi barn i alderen 3 – 6 år.

Selv om barnehageenheten driftes over flere bygg har vi felles pedagogisk grunnsyn, felles verdier og felles tradisjoner.

Vi har lagt inn flere ulike former for samarbeid i vårt daglige arbeid mellom alle våre avdelinger i møte med småbarna, på våre baser i møte med storbarna, samt også mellom småbarnas avdelinger og basene med storbarna.

Eksempler på dette er blant annet felles turer og aktiviteter mellom Østmarkneset og Korsvika, samt felles møtepunkt i forbindelse med ulike arrangementer og aktiviteter mellom storbarna på basene og småbarna på våre avdelinger.

Vi har mange rom med plass til lek, konstruksjon, spill, musikk, tegning og annet.

Både i våre avdelingsbarnehager samt vår basebarnehage har vi forskjellige rom slik at barna kan få mulighet for å konsentrere seg om de ulike aktivitetene som foregår.

Særlig i vår baseorganisering på Stabburet er det et poeng at barna kan være med i ulike prosjekter som foregår ute og inne til samme tid.

Det er videre viktig for oss at alle barn har noen som de kan bli venner med. Vi mener at å hjelpe barn å skaffe seg venner og holde på venner er en av barnehagens viktigste oppgaver.

På Østmarkneset barnehage har vi i tillegg en flott grillhytte som hele Lade barnehage jevnlig vil benytte seg av i forbindelse med felles aktiviteter eller turer.

Ved Korsvika barnehage har vi et fantastisk turterreng og et rikt fjæreliv i umiddelbar nærhet, og ved Stabburet barnehage har vi blant annet fotballbanene som vi alle jevnlig benytter gjennom våre hverdager ved Lade barnehage.

Kontaktinformasjon

Lade barnehager

Enhetsleder: Elisabeth Th. Holmvik

Telefon enhetsleder: 47 62 40 60

e-post enhetsleder: elisabeth.holmvik@ou.trondheim.kommune.no

Henviser for øvrig til kontaktinformasjon på Lade barnehages nettsider hos www.trondheim.kommune.no/lade-bhg/

Rolle	Navn	telefon	e-post
Enhetsleder:	Elisabeth Th. Holmvik	47 62 40 60	elisabeth.holmvik@ou.trondheim.kommune.no
Avdelingsleder: Med spesped. ansvar fram til Birgitte er tilbake	Ann Karin Folland	47 70 34 29	ann-karin.folland@ou.trondheim.kommune.no
Pedagogisk leder med spesialpedagogiske forpliktelser:	Birgitte Olsen (permisjon til juni 2020)		birgitte.olsen@ou.trondheim.kommune.no
Merkantil:	Toril Kristiansen	48 29 22 17	toril.kristiansen@ou.trondheim.kommune.no
Ormen Lange	Avdeling 1-2 år, Østmarkneset	482 75 847	
Tordenskiold	Avdeling 1-2 år, Østmarkneset	900 13 252	
Reina	Avdeling 1-2 år, Korsvika	482 58 358	
Engstykket	Avdeling 1-2 år, Korsvika	482 65 671	
Kjerringberget – Vår	Base 3-5 år, Stabburet	482 59 845	
Kjerringberget - Sommer	Base 3-5 år, Stabburet	480 74 942	
Grønli – Vinter	Base 3-5 år, Stabburet	902 90 725	
Grønli – Høst	Base 3-5 år, Stabburet	482 60 493	

Barnehagens organisering og ansatte

Enhetsleder

Elisabeth Holmvik tiltrådte i august 2014 som enhetsleder ved Lade barnehager, men har tidligere arbeidet som enhetsleder for barnehager både i Oslo, Asker og Ringerike kommune gjennom mange år. Elisabeth er ansvarlig for den daglige driften av barnehagen og har det totale personalansvar.

Enhetsleder skal påse at barnehagen til enhver tid oppfyller de krav loven stiller til barnehages innhold.

Elisabeth er opptatt av at Lade barnehager skal være en barnehage med en god fysisk og psykososial læringsarena, og som skal ha kompetente ansatte som lar barna få medvirke i egen lærings- og dannelsingsprosess, - ut fra egne forutsetninger og modningsnivå.

Elisabeth har videreutdanning innen blant annet veiledning for lærere, organisasjon og ledelse, juss, markedsanalyse samt en mastergrad innenfor barnehagepedagogikk og profesjonskunnskap.

Avdelingsleder

Ann Karin Folland er avdelingsleder ved Lade barnehage. Hun har hatt stilling som fagleder ved enheten i tiden mellom 2004 og 2017, og har i tiden før dette arbeidet som enhetsleder ved en annen enhet i Trondheim kommune.

Ann Karin gikk inn i ny stilling som avdelingsleder fra høsten 2017, og utgjør sammen med enhetsleder det formelle lederteamet ved Lade barnehager.

Ann Karin har blant annet spesifikt ansvar for håndtering av opptak/oppsigelser av barn, oppfølgingsansvar på deler av personalgruppen samt delegert ansvar for vårt HMS arbeid i nært samråd med enhetsleder.

Gjennom barnehageåret 2019/2020 har også Ann Karin ansvar for oppgaver som faller inn under de spesialpedagogiske områder.

Ann Karin har blant annet videreutdanning innen pedagogisk utviklingsarbeid.

Merkantil

Toril Kristiansen er konsulent ved Lade barnehager og har vært ansatt siden 2008. Det er gjerne hennes stemme foreldre først møter når de ringer til barnehagens administrasjon. Toril ivaretar en mangfoldig jobb innenfor merkantilt arbeid.

Pedagogisk leder med spesialpedagogiske forpliktelser

Birgitte Olsen arbeider i utgangspunktet som pedagogisk leder, - men har samtidig ansvar for å følge opp alle våre spesialpedagogiske forpliktelser ved Lade barnehage.

Birgitte har bl.a. funksjon som barnehagens koordinator i møte med ulike instanser som eksempelvis PPT eller helsestasjon (dvs. BFT med unntak av barnevern).

Barnevern kommer inn under enhetsleders samt avdelingsleders områder.

Birgitte har jobbet som pedagogisk leder ved Lade barnehager siden 2009, og har i tillegg til sin barnehagelærerutdanning tatt en mastergrad i spesialpedagogikk.

Pedagogiske ledere

Lade barnehager har flere pedagogiske ledere, som sammen med enhetsleder og avdelingsleder har ansvar for innholdet og videreutviklingen av barnehagen. Med andre ord kan dette beskrives som det barnet møter i barnehagen hver dag.

De pedagogiske lederne planlegger aktiviteter, lek, turer, mat, samlinger, fysiske aktiviteter med mer hver uke.

De pedagogiske lederne skal sammen med fagarbeidere og assistenter sørge for at alle barna opplever omsorg, trygghet, tid til lek, læring og danning i et både språklig og sosialt fellesskap. Pedagogene innehar bred kompetanse i å møte barn og ta barns perspektiv inn i det vi planlegger og gjør i barnehagen.

De pedagogiske lederne har videre ansvar for at det daglige samarbeidet mellom hjem og barnehage fungerer godt.

De pedagogiske lederne øver på å være gode ledere for barn og voksne, og utfordres gjennom dette arbeidet på egne verdier, ferdigheter, kunnskap og holdninger. Dette er viktig for at barnehagen skal være en lærende organisasjon i utvikling, slik det forventes gjennom nasjonale styringsdokumenter.

Alle pedagogiske ledere (barnehagelærere) ved Lade barnehager, både erfarne og nyere utdannede, skal fra våren 2020 delta aktivt inn i veiledningsgrupper med utgangspunkt i fagboken «Barnehagelæreren som leder» samt «Se barnet innenfra». Disse områder er en del av inneværende kalenderårs kompetanseplan.

Assistenter og fagarbeidere

Assistenter og fagarbeidere utgjør den største gruppen av medarbeidere ved Lade barnehager.

Assistentene og fagarbeiderne skal være med å sørge for at barnehagen ustanselig har et godt, trygt og stabilt miljø for barna som preges av utfordringer, lek, aktivitet, mestringsleder, omsorg og læring.

Assistenter og fagarbeidere skal være med å planlegge barnehagens innhold i samarbeid med de pedagogiske lederne, og de tar i bruk sin egen aktørkompetanse i dette arbeidet. I barnehagen er assistenter og fagarbeidere vant med at barnehage er en organisasjon som er i stadig endring med mange samarbeidspartnere.

Våre fagarbeidere og assistenter har stor variasjon med tanke på utdanning, kompetanse, interesser og bakgrunner, og de pedagogiske lederne har ansvar for at fagarbeidernes og assistentenes kompetanse blir tatt i bruk på den beste måten. Dette betyr også at fagarbeidere og assistenter må tåle å få utfordringer i hverdagen, slik at vårt pedagogiske arbeid kan endre seg i takt med samfunnet rundt oss.

Alle assistenter og fagarbeidere ved Lade barnehager, både erfarne og nyere utdannede, skal fra våren 2020 delta aktivt inn i veiledningsgrupper med utgangspunkt i fagboken «Se barnet innenfra». Disse områder er en del av inneværende kalenderårs kompetanseplan.

Brukerråd

Barnehagelovens § 4 beskriver at barnehagene skal ha et foreldreråd og et samarbeidsutvalg (brukerråd). Brukerrådet skal være et **rådgivende, kontaktskapende og samordnende organ**. Ved Lade barnehager består brukerrådet av 4 foreldre/foresatte og 4 representanter fra de ansatte, i tillegg til enhetsleder og avdelingsleder. Brukerrådet tar opp saker fra foreldre med hensyn til de felles interesser.

I brukerrådet for barnehageåret 2020/2021 deltar disse sammen med enhetsleder samt avdelingsleder:

Foreldre hovedrepresentanter:

- Østmarkneset: Ingrun Bye Sommerstad
epost: irbjobb@gmail.com
- Korsvika: Hilde Jorunn Kvamme,
epost: hildejorunnkvamme@hotmail.com
- **Stabburet: Stine Krohn, Leder for foreldrerepresentantene i brukerrådet**
epost: stinejw@gmail.com
- Stabburet: Oddrun Hjelde
epost: oddrun.hjelde@yahoo.no

Ansatt representanter:

- Stabburet: Kristin Korsen, pedagogisk leder
- Stabburet: Bente Lehn, assistent
- Korsvika: Bente Moen, fagarbeider
- Østmarkneset: Roy Vikesland, pedagogisk leder

Vararepresentanter til foreldrerepresentantene: *Det er foreldrerepresentantene selv som kontakter vararepresentantene ved sykdom/dersom hovedrepresentant ikke selv kan møte.*

- Østmarkneset: Elena Perez
- Korsvika: Jon Ragnar Viggen
- Stabburet: Øystein Flølo og Ragne Rønning

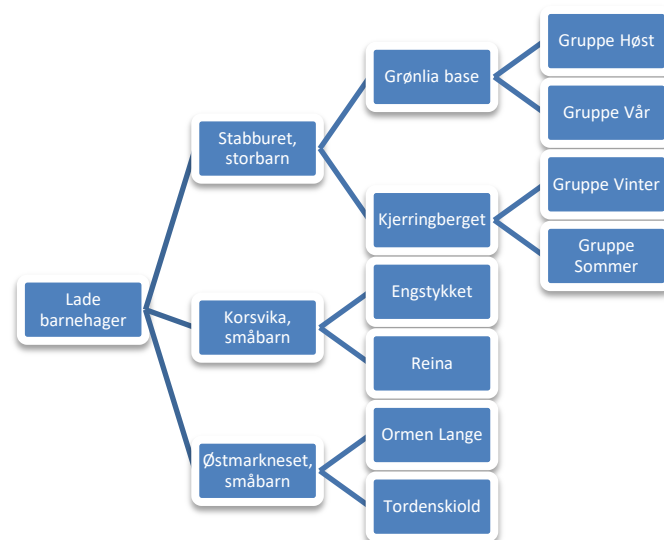
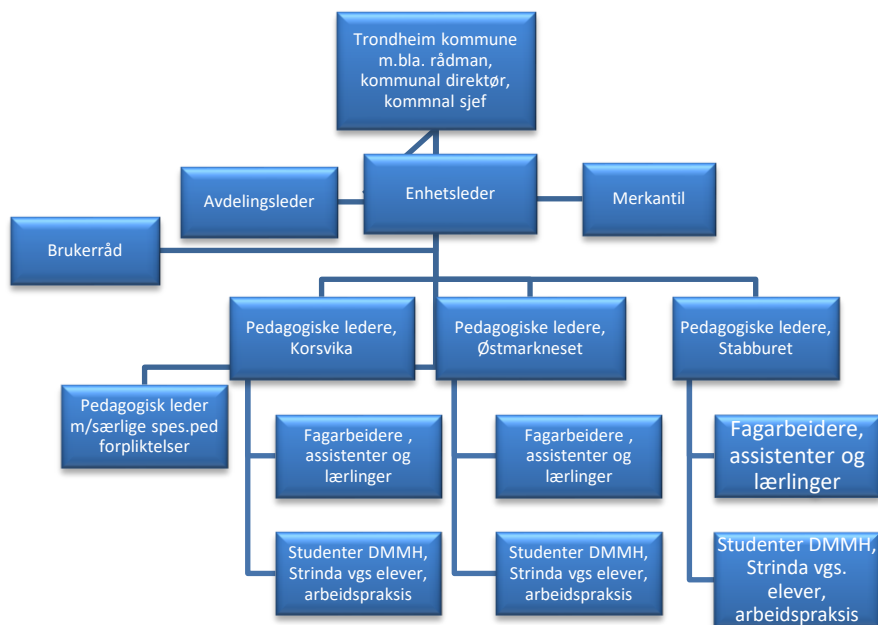
Foreldreråd

Barnehagens foreldreråd er alle foreldre/foresatte, som har plass til barna sine i barnehagen. Foreldrerådet er samlet når vi har felles foreldremøter. Foreldrerådet kan ta opp saker de mener er viktige når foreldrene er samlet, eller melde saker til samarbeidsutvalget.

Modell og organisasjonskart over Lade barnehager samt internt på enhet:

Barnehagen og samfunnet rundt oss

Foreldresamtaler

I vår hverdag har vi daglige samtaler med foreldre og foresatte ved levering og henting i barnehagen. Vi benytter oss også av anledningen til å ha ytterligere formelle og mindre formelle samtaler og møter med foreldre dersom vi eller foreldre opplever et ønske og behov for dette. I tillegg har vi to faste foreldresamtaler årlig, en samtale på høsthalvåret og en samtale på vårhalvåret. De som starter opp ny ved enhet samt ved overgangen fra småbarn til storbarn har i tillegg en egen «oppstartssamtale».

På våre foreldresamtaler er vårt fokus gjensidig informasjon og samarbeid mellom hjemmet og barnehagen.

Det er viktig at barnehagen og foresatte har felles forståelse av ulike oppgaver, ansvar og forpliktelser overfor enkeltbarnet og barnet som del av en familie eller gruppe.

Lade barnehager har flere samarbeidspartnere.

- **Trondheim kommune ved Rådmannen** har et overordnet ansvar for alle barnehagene i Trondheim kommune. Trondheim kommune ved Rådmannen samarbeider bl.a. med Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, og etter barnehageloven § 8 har også kommunene veiledningsansvar i tillegg til å utøve kontroll.
- Etter retningslinjer fra Trondheim kommune, samt avtale med **Dronning Mauds Minnes Høgskole** har vi årlig barnehagelærerstudenter på praksis i vår barnehage. Studentene gjennomfører ulike oppgaver knyttet til sin utdanning, samt at de mottar veiledning fra pedagogiske ledere med formell veilederkompetanse. Det å ta imot disse studentene innebærer at vi som barnehage får innsyn i de områdene lærestedene er opptatt av. Det kan også gjøre oss oppdatert på forskning i barnehagene, og sørger for at det blir stilt relevante spørsmål rundt vår måte å drive barnehage på. I løpet av året blir vi som «praksisbarnehage» invitert til å delta på fagdager ved DMMH. Dette skal resultere i ny kunnskap og ny refleksjon i vårt daglige arbeid.
- **Strinda videregående skole** bruker Lade barnehage for å gi noen av sine elever på Helse- og oppvekstfag (vg1) og Barne- og ungdomsarbeiderfaget (vg2) praksis med én dag i uken over en tidsbegrenset periode på høst- og vårhalvåret.
- **BFT** (helsestasjon, barnevern, PPT, logoped, familietiltak m.fl.) er en tett og viktig samarbeidspartner for barnehagen. I kalenderåret 2019 deltok Lade barnehager sammen med Lade skole samt BFT Østbyen på et pilotprosjekt «Relasjonell kapasitet». I forlengelsen av vårt samarbeid i tilknytning til «**relasjonell kapasitet**» har vi opparbeidet et enda tettere og mer utvidet samarbeid med alle instanser som faller under denne betegnelsen. Vårt fokus i dette arbeid er alltid barnet. Herunder kommer også samarbeidsgruppen «**Fagteam**», et team som er satt sammen på bakgrunn av tverrfaglig kompetanse, og som skal være et veiledende og rådgivende team. Saker som diskuteres i fagteam har en direkte kobling til barn vi kan kjenne på ulik usikkerhet rundt, eller hvor det foreligger konkrete bekymringer. Foreldre må alltid samtykke før saker meldes inn til Fagteam og foreldre oppfordres til også selv å delta på disse møtene sammen med representanter fra barnehagen.

Åpningstider ved Lade barnehager

- Korsvika og Østmarkneset barnehager holder åpent mellom klokken 07.30 og 16.30
- Stabburet barnehage holder åpent mellom klokken 07.15 og 16.45.

- Hvert år har vi 2 sommerstengte uker. Vi har valgt å koordinere oss opp mot skolens vedtekter for sommerstengt uker. Våre sommerstengte uker vil derfor alltid være ukene 28 og 29.

- Barnehagen har for øvrig 5 planleggingsdager per barnehageår. Siden personalet er i en så nær samhandling med barna gjennom hele barnehagetidens åpningstid, er våre planleggingsdager spesielt nødvendige. Dette for å kunne etterleve barnehagelovens bestemmelser, om at barnehagen skal være en pedagogisk tilrettelagt virksomhet. En oversikt over planleggingsdagene finnes på Trondheim kommunes nettside under emnet «planleggingsdager». Link til siden: [planleggingsdager](#)

Barnehagens dagsrytme

I forbindelse med vår åpningstid er det mange oppgaver som skal gjøres til en og samme tid for personalet.

Noen dager kommer det mange barn tidlig og andre dager er det færre. Våre muligheter for å ha tid til hver enkelt familie når de kommer, vil avhenge av når foreldre/foresatte kommer i barnehagen, og hvor mange barn og personal som er tilstede ved det aktuelle tidspunkt.

Enkelte barn er vant til faste rutiner og andre barn er vant til at de kan komme eller gå fra barnehagen på forskjellige tidspunkt, og at det skjer ulike ting.

Det er viktig å oppmuntre foreldre/foresatte til å prate direkte med personalet, slik at vi sammen kan få til en best mulig mottagelse og hentesituasjon som passer for barnet, foreldrene/de foresatte samt barnehagen.

Frokosten i barnehagen avsluttes klokken 08.30. Da skal det ryddes plass til våre planlagte aktiviteter. I overgangen hvor personalet er opptatt med å hjelpe barn i lek, begynne påkledning, eller å finne frem til ulike aktiviteter som skal skje vil det være mange barn og personale rundt omkring i barnehagene.

Foreldre/foresatte og barn som kommer midt i dette må få informasjon om at de skal ta kontakt med personalet for å få sagt «ha det» til sitt barn.

Dersom barn kommer senere enn 09.00 ber vi foreldre om å gi beskjed til barnehagen, dette av hensyn til våre planlagte aktiviteter som f.eks. turer til byen, nærområdet, museer eller andre steder. Dersom barn kommer når vennene allerede har gått, kan det oppleves som sårt og vanskelig.

Når barna blir hentet er det viktig for oss å gi barn tid til å gjøre seg ferdige med det de holder på med, for at de skal få oppleve en god avslutning på dagen sin i barnehagen.

Både om morgenen og ettermiddagene er bemanningen redusert. Barnehagen har mellom 9 og 9,5 timers åpningstid. Personalet må oppdeles i ulike vakter slik at vi har flest mulig på jobb når de fleste barna er i barnehagen.

Foreldre/foresatte må få informasjon om å ta kontakt med personalet når de henter barnet sitt. Vi er opptatt av at vi ser alle som blir hentet.

Når barnet skal til lege, på helsestasjonen, på tannlegebesøk eller annet som innebærer at dagene blir annerledes i forhold til levering og henting, er det viktig at foreldre gir oss beskjed.

Grov oversikt, dagsrytmen i vår barnehage

Korsvika og Østmarkneset		Stabburet	
07:30	Barnehagen åpner	07:15	Barnehagen åpner
07:45-08.00	Frokost (servering)	07:30	Frokost (matpakke fra 1.8.20)
08:30	Frokosten avsluttes og planlagte aktiviteter og samlinger starter, både ute og inne. Vi setter i gang med aktiviteter som fremmer språk og sanseopplevelser, og som gir barna forskjellige erfaringer i forhold til å gjøre noe sammen.	08:30	Frokosten avsluttes og planlagte aktiviteter og samlinger starter, både ute og inne. Vi setter i gang med aktiviteter som fremmer språk og sanseopplevelser, og som gir barna forskjellige erfaringer i forhold til å gjøre noe sammen. To grupper er inne og to grupper er ute.
10:30-11:30	Lunsj	11.00 - 12.00	Lunsj
Ca. 12.00-14:00	Hviling / soving. De barna som ikke skal hvile eller sove får tilbud om aldersadekvate aktiviteter og opplevelser. Barna tas opp etter hvert som de våkner.	12.00 - 14.15	Aktiviteter og samlinger både ute og inne. Vi setter i gang med aktiviteter som fremmer språk og sanseopplevelser, og som gir barna forskjellige erfaringer i forhold til å gjøre noe sammen. To grupper er inne og to grupper er ute.
14:00	Fruktmåltid	14.15	Fruktmåltid
14:30	Vi setter i gang med aktiviteter som fremmer språk og sanseopplevelser, og som gir barna forskjellige erfaringer i forhold til å gjøre noe sammen.		Vi setter i gang med aktiviteter som fremmer språk og sanseopplevelser, og som gir barna forskjellige erfaringer i forhold til å gjøre noe sammen. Ute og/eller inne.
16.30	Barnehagen stenger	16:45	Barnehagen stenger

Alle tider som er angitt over er ca. tider, og det kan tidvis og sporadisk skje at vi må endre på vår struktur.

På morgenen er det i tillegg til frokost og mottak av barn frilek inne på våre avdelinger og baser.

Med frilek mener vi at barna selv velger hva de ønsker å leke med. Voksne skal delta i leken, hjelpe og støtte barna.

De voksne skal samtidig ha en oversikt over hele barnegruppen, det samme gjelder også for ettermiddag.

Sykdom og fridager

Når barna blir syke, har vi ulike retningslinjer i forhold til når barna må være hjemme fra barnehagen. Se for øvrig Trondheim kommunes nettside.

Vi har behov for å motta samt få delt informasjon om ulike smittsomme sykdommer. Vi kan ha barn med kroniske eller alvorlige sykdommer som må holdes hjemme dersom det er smitte i barnehagen.

Foreldre må gi beskjed til barnehagen så tidlig som mulig når barna er syke. Det samme gjelder for eventuelle fridager.

Dersom barnet blir sykt i barnehagen ringer vi foreldrene.

Det er først og fremst almenntilstanden til barnet som avgjør om det kan være i barnehagen. Barn som har feber, er lei seg, har vondt i magen, er blanke i øynene eller ikke orker å leke, er for oss alle antydninger på at barnet ikke kommer til å få en god dag.

Personalet i barnehagen kan på samme måte som barna, bli syke. Det hender også at vi har fridager, feriedager eller er på kurs. Vi er opptatt av at vi skal ha en god nok bemanning til enhver tid, men klarer ikke alltid å dekke opp med nok vikarer.

Når det mangler personal av ulike grunner, kan det bety at vi må endre på planene våre. Det kan være dager vi ikke får gjennomført alle planene og således må utsette enkeltstående aktiviteter eller planlagte turer.

Helse, miljø og sikkerhet i Lade barnehager

Lade barnehager er en kommunal barnehage som har høyt fokus på å skape trygge og gode omgivelser for barna i barnehagen, på alle våre hus.

Alle barnehager og skoler er pålagt å arbeide aktivt med helse, miljø og sikkerhet i barnehagen (HMS). Se forskrift om miljørettet helse i barnehager og skoler:

<http://www.lovdato.no/for/sf/ho/xo-19951201-0928.html>

- ❖ § 1. Forskriftenes formål er å bidra til at miljøet i barnehager, skoler og andre virksomheter som nevnt i § 2 fremmer helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold samt forebygger sykdom og skade.

Kommunen har ansvar for å følge opp at barnehagene har et egnet internkontrollsystem samt at barnehagen dokumenterer hvordan det arbeides med denne tematikken og at nødvendig opplæring i innenfor internkontrollsystemet er gitt til hele personalet.

Det er Miljøenheten ved Trondheim kommune som fører tilsyn med Trondheim kommunes barnehager. I tillegg har vi også tilsyn fra brannvesen samt mattilsyn.

Dersom det i tilsyn blir avdekket manglende rutiner eller andre avvik, blir barnehagen gitt pålegg om utbedring av mangler.

Daglige rutiner

Personalet kontrollerer daglig arealet inne før siste vakt går hjem. Fokuset på disse sjekkene er å avdekke at miljøet er klart og trygt for lek i trygge omstendigheter når første barn og personal kommer til barnehagen påfølgende dag.

Denne daglige sjekken skal også avdekke mulige farer knyttet til brann, tyveri eller annen skade på bygning.

Barnehagen har også rutiner på daglig sjekk av uteområdet før barn og voksne kan gå ut. Da sjekker personalet uteområdet for farlige gjenstander som eksempelvis sprøytespisser, snusposer og sneiper, søppel og at lekeapparatene er i orden og uten løse gjenstander som stikker ut (skruer, spiker el.l).

Dersom sjekken avdekker mangler skal personalet notere avvik som er avdekket samt fjerne gjenstander som utgjør fare. Alle feil eller mangler rapporteres. Dersom det avdekkes feil eller mangler som utgjør en umiddelbar risiko, utbedres disse omgående. Alle avvik som må utbedres registreres i vårt elektroniske avvikssystem.

Periodiske rutiner

Verneombud og HMS ansvarlig gjennomgår alle barnehagens bygg og uteområder hvor det vurderes generell risiko, utbedringsbehov, brannsikkerhet, smittevern og rømningsveier. Dette arbeidet blir dokumentert og eventuelle planer for forbedring lages.

Barnehagen gjennomfører minimum to varslede evakueringsøvelser årlig sammen med barna.

Barnehagen har av eksterne aktører periodisk kontroll av brannvarsleranlegg, ventilasjonssystem og lekeplasskontroll.

Rutiner når barn skader seg

Dersom et barn skader seg skal personalet registrere skaden. Dette gjelder alle skader. Personalet noterer da ned hva som skjedde, hvem som var tilstede og hvilken type skade som skjedde. Hele hendelsesforløpet skal beskrives.

Alle skadeskjema blir arkivert, og skademeldinger gjennomgås jevnlig på våre AMG møter for å avdekke om enkelte skader opptrer hyppigere enn andre, eller om det er særskilte områder i barnehagen som har en høyere skadefrekvens enn andre. Med bakgrunn i dette lages en eventuell tiltaksplan.

Opplæring av personalet

Hele personalgruppen har fått opplæring i våre sikkerhetsrutiner og vårt internkontrollsystem. Dersom nye ansatte kommer til får også disse den samme opplæring. Det er HMS ansvarlig ved barnehagen som har ansvar for denne opplæringen.

I tillegg deltar hele personalgruppen på førstehjelpskurs og brannvern kurs hvert andre år, og flere av våre ansatte har dette året gjennomført livredningskurs.

Livredningskurset må oppdateres årlig og avholdes i Pirbadet. Det er et krav om at en fra personalet innehar dette kurset for å kunne ta med seg barn i nærheten av vann hvor det kan oppstå ulykker med drukningsfare.

Verdigrunnlag

Lade barnehagers verdigrunnlag bygger på Trondheim kommunes felles strategi for oppvekstfeltet som kalles «Stein Saks Papir».

Vårt verdigrunnlag skal gjenspeiles av et særlig fokus på anerkjennelse av barna som subjekt, på mangfold, toleranse og raushet overfor hverandres forskjeller.

Å anerkjenne barnet som subjekt, betyr at vi skal møte barna med en likeverdig holdning. Dette gjør vi gjennom å akseptere barnet slik det er, med å ta barnets perspektiver samt å lytte til barnas «hundre språk». Det handler om å se barnet som et eget individ, som kanskje ikke skal passe inn i alle konvensjoner.

Ved Lade barnehager jobber vi for å skape trygge relasjoner, og samspillet mellom barn og voksne skal være preget av en omsorg som innebærer anerkjennelse, støtte og følelsesmessig innlevelse. Alle våre medarbeidere skal være en trygg base som er både fysisk og psykisk tilstedeværende for barna, - og som til samme tid skal evne både å være aktivt og observerende deltakende i samspillet med barna.

Vi ønsker at alle barna ved Lade barnehager skal oppleve å bli SETT, og alle medarbeidere ved enheten skal opptre som positive rollemodeller gjennom en væremåte preget av anerkjennelse. Denne væremåten handler om at de voksne må stoppe opp, ta barna på alvor, bekrefte samt være tilstede både fysisk og psykisk.

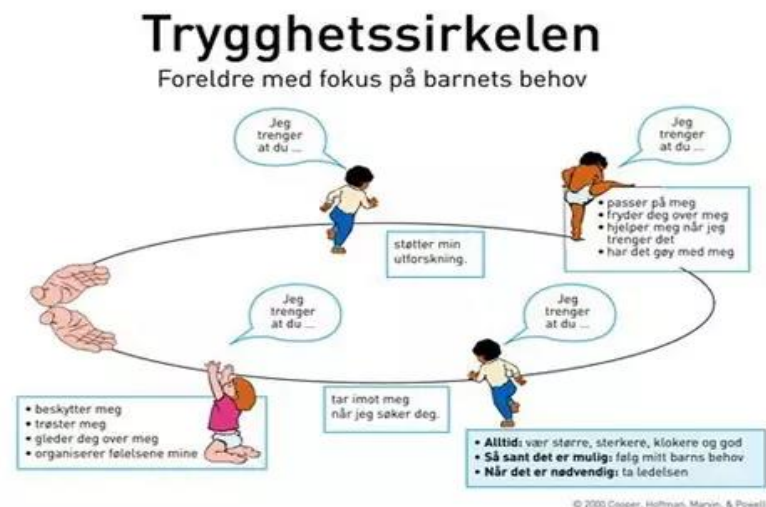
Gjennom dette ønsker vi at barna skal kunne både lære seg å ta imot omsorg, - men også gi omsorg til hverandre.

Dette er et grunnleggende utgangspunkt i utviklingen av sosial kompetanse i et livslangt læringsperspektiv. Med fokus på psykisk helse som blant annet handler om at barna må bli i stand til å ta en annens perspektiv samt også lære seg å forstå andres følelser, vise omsorg og empati.

Som menneske må vi kunne styre våre handlinger, tanker og følelser for å kunne fungere i en gruppe.

“Trygghetssirkelen” / “Circle of Security” er for oss et utgangspunkt for våre felles refleksjoner i dette arbeidet.

Vi ønsker samtidig at vårt verdigrunnlag skal gjenspeiles gjensidig mellom enhet og alle våre samarbeidspartnere.

Barnehagens skal være en pedagogisk virksomhet

Barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet som skal planlegges og vurderes.

Barn og foreldre har rett til medvirkning i disse prosessene.

Målet med barnehagen som pedagogisk virksomhet, er å gi barna et tilrettelagt tilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen»

Barnehagens mandat ligger forankret i formålsparagrafen i lov om barnehager. I den ligger et krav om hva som er barnehagens oppdrag.

For å utføre disse kravene i praksis, kreves det kompetente og kunnskapsrike medarbeidere.

Barnehagens formålsparagraf er omfattende og viser til barns grunnleggende behov for omsorg og lek, samtidig som den formidler barnehagen som en institusjon som skal fremme danning og læring på en slik måte at barna kan få utvikle hele seg på en god måte.

Med bakgrunn i denne erkjennelse må alle som skal jobbe i barnehage tenke igjennom hvilke grunnleggende verdier og holdninger de har. Det vil være viktig å reflektere over hvordan disse verdiene kommer til syne i sitt arbeid, samt vurdere om disse er forenelige med de verdier og holdninger barnehagen jobber ut i fra.

Det er vi som voksne som har ansvar for barnas psykososiale miljø noe som igjen påvirker barnas leke, dannelses – og læremiljø.

Det er de voksnes ansvar å gjøre de nødvendige tiltak i tråd med vårt verdisyn og lovverk for at barnas miljø skal være best mulig for hvert enkelt barn til enhver tid.

Omsorg

Å sette *realistiske krav* og grenser er også en måte å vise omsorg på. Å gi barna *nødvendig verktøy* for å takle motgang på er også en del av omsorgsrollen. De *grensene* vi setter skal være beskyttende ovenfor barna, men samtidig *ønsker* vi at barna skal oppleve muligheter til å utfolde seg. Vi jobber mye med å *skape* et godt og trygt fysisk miljø både ute og inne, som skal by barna på både *utfordringer samt mestringsopplevelser*. Vi *ønsker* at vårt miljø skal gi barna inspirasjon til utfoldelse.

Vi viser også omsorg ved å hjelpe barna med å finne gode løsninger når de kommer i konflikter.

Barna skal heller ikke oppleve at vi voksne prater over hodet på dem, men *med* dem. Dette gjelder uansett alder. Vi *ønsker* at alle barna ved Lade barnehager skal få møte voksne de kjenner at vil dem vel, og når vi setter sammen barnegrupper innad i barnehagen er vårt fokus rettet mot barnas trygghet, forutsetninger og vennskap.

Vi er bevisste på at alle barn skal få være sammen med andre barn som de setter pris på og som de er trygge på.

Lek

Lek har en sentral plass i barnehagene og den har sin egenverdi.

Barn leker ikke for å lære, men de lærer gjennom å leke. Fortalt med andre ord så er læring alltid til stede i leken, men det er ikke alltid at leken er tilstede i læringen.

Å leke er noe barna er sammen om og som skjer på barnas egne premisser. Å leke skal være både lystbetont og frivillig, og styres av en indre motivasjon.

Å leke er «på liksom», hvor barna går ut av virkelighetens verden og «later som», og et sted hvor barna selv styrer sin grad av medvirkning.

En lek kan ha sitt opphav i en opplevelse fra hverdagen, som eksempelvis et tannlegebesøk eller en familieførøkelse. Leken er for barna viktig i forhold til trygghet, mestring, utfordringer, utprøvelser av sin forståelse og opplevelse av samfunnet rundt seg, for sosiale ferdigheter og språkutvikling. Vi anser leken som viktig for barnets helhetlige utvikling (Öhman, 2012). Gjennom å leke utvikler barna sine samarbeidsevner og språkferdigheter, samt at de får bearbeidet sine følelser og opplevelser fra egen hverdag.

Når barn er sammen med andre barn i lek oppleves det annerledes enn når barn er i lek med voksne. Voksne viser oppmerksomhet på en annen måte enn hva barn gjør seg i mellom, i tillegg til at vi voksne gjerne tilrettelegger for ulike lærings- og mestringssituasjoner og leken blir derfor mer styrt.

I Lade barnehager har vi fokus på at medarbeiderne skal være tilgjengelige for barna, - dette gjelder også i lek. Vi skal tilrettelegge for et godt lekemiljø.

Den voksnes rolle i leken vil hele tiden variere. Dette har en sammenheng med eksempelvis barnas lekekompetanse eller behov for videreutvikling av leken.

Å leke krever også mye konsentrasjon, særlig for de barna som er tidlig i sin utprøvnings fase i møte med lekens verden. Det er da spesielt viktig at de voksne i barnehagen jobber med å tilrettelegge for minst mulig forstyrrelser for leken, slik at denne kan vernes best mulig.

De voksne i barnehagen har mange ulike roller i møte med barns lek.

Noen ganger skal medarbeiderne være regissører, som eksempelvis kommer med innspill på hvordan barna kan videreutvikle leken. Noen ganger skal medarbeiderne være skuespiller selv, som enten har invitert seg selv inn eller blitt invitert inn og deltar i leken med barna. Andre ganger skal de voksne være publikum, som er den som observerer leken.

Når medarbeiderne observerer leken gjøres dette for å få et bredere innblikk i hva de egentlig leker og er opptatt av, hva de kan, hvilke utfordringer de står ovenfor og har behov for støtte til, hvem som leker mer sammen enn andre eller eksempelvis hvem som har utfordringer med å komme inn i leken eller holde fast på eller videreutvikle en lek. **I møte med barnas lek forventes det av de voksne at de benytter ulike strategier for å kunne hjelpe barna til å utvikle gode lekeferdigheter.**

Læring

Barn lærer av å omgås hverandre og gjennom å være en del av et fellesskap. Barn lærer gjennom å få lov til å øve seg, og læring skjer i både formelle og uformelle situasjoner. I barnehagen skal vi legge til rette for allsidige aktiviteter slik at barna får mulighet til å lære mest mulig. Barna har ulike erfaringer og opplevelser med seg, og alle barna har ulike måter å tilegne seg lærdom på.

Dette er erkjennelser personalet må ta hensyn til når de legger planer for barnehagehverdagens innhold. Det kreves voksne som er oppmerksomme på barna som subjekter både i møte med de barna som naturlig spør og undrer seg mye, – men også i møte med de barna som er mer forsiktig og ikke nødvendigvis stiller særlig spørsmål. For å evne dette må personalet være tilstedeværende, bruke egen kreativitet samt videreutvikle egen kunnskap slik at de gode læringsprosessene kan oppstå.

Uten en felles referansegruppe er det lett å falle utenfor. Det er derfor viktig at vi i barnehagen tilbyr ulike erfaringer som alle kan delta i, aktiviteter som skaper de felles erfaringer som kan deles med andre i barnegruppen. Dette kan for eksempel være turer vi går på, planlagte og spontane aktiviteter i smågrupper, samlinger eller eventyrfortellinger. I barnehagen må det være plass for lek og samhandling, og vi må tilrettelegge en plass for læring både i strukturerte og ustrukturerte aktiviteter.

Det er viktig at både fagarbeidere og assistenter i tillegg til de pedagogiske lederne opparbeider seg et godt repertoar de kan tilby barna.

Dette repertoaret bør inneholde både rim, regler, sanger, motoriske aktiviteter, eventyr, språklege, turmål, ulike eksperimenter, formingsaktiviteter samt grov- og finmotoriske aktiviteter.

Gjennom et slikt repertoar kan alle være med å vekke både barnas interesse og muligheter for ny kunnskap slik at læring kan skje. Personalet må også tørre å slippe seg løs og by på seg selv i arbeid med barn, noe som igjen kan lede til gode læringsprosesser for de voksne. Ved å forske på det vi ikke vet, søke ny faktakunnskap, samtidig som vi kontinuerlig reflekterer over vår egen rolle som voksen i barnehagen og vår væremåte.

Danning

En svensk pedagog med navnet Ellen Key beskriver begrepet danning på denne måten: «Det som sitter igjen når du har glemt det du har lært».

En dannelsingsprosess er en del av et livslangt løp og relateres til alt vi lærer om oss selv, miljøet rundt oss, om verden og menneskeheten, om moral, etikk og om vår egen selvutvikling. Danning former oss til å bli den vi er, og har betydning for hvordan vi prater, hvordan vi samhandler med andre, om humor, glede og for hvordan vi opplever den verden vi lever i.

I barnehagen pågår dannelsingsprosessen gjennom hele barnehagedagen. I f.eks. ulike aktiviteter, turer, samlinger eller lek får barna anledning til å undre seg, bli møtt på sin nysgjerrighet og gitt anledning til å reflektere over seg selv eller andre gjennom sine opplevelser og erfaringer. På denne måten får de erfare at de er en del av et fellesskap i en større sammenheng. Barnet møter andre barn og voksne som er ulik fra dem selv i barnehagen, og gjennom barnehagens hverdag får de nye erfaringer med regler, grenser, ulike former for fellesskap og andre former å være sammen på.

Demokrati, fellesskap, - Stein Saks Papir strategi

Gjennom det fellesskap barna har i barnehagen, blir ditt gitt mulighet til å kunne tilegne seg kunnskap om og erfaringer med å praktisere demokratisk deltakelse. Demokrati handler om forholdet mellom individ og fellesskap, og kan ikke forenkles til at det skal handle om å bestemme selv. Det vil være uforenelig med demokrati. De ansatte i barnehagen skal realisere alle barns rett til medvirkning innenfor et spenningsfelt av prinsipielt karakter. Barn har rett til deltakelse og til beskyttelse, det må tas hensyn til begge de to rettighetene i lys av barnekonvensjonens artikkel 3 som slår fast prinsippet om barnets beste.

Så hvordan skal demokratiet fungere hos oss? Ved Lade barnehager blir beslutninger tatt på bakgrunn av lovkrav, kunnskap, erfaringer og hensikt. For oss handler ikke demokrati om flertallsbeslutninger, - men at etablert kunnskap og erfaringer utgjør beslutningsgrunnlaget. Derfor blir ulike beslutninger tatt på forskjellige nivåer i barnehagen.

Vi jobber for å få til gode barnegrupper der hver og en kan delta og oppleve gleden av å høre til i et fellesskap. Hos oss handler demokrati om at **alle** er like viktige for fellesskapet, - og at alle skal ha lik rett til å delta og få mulighet til dette. Vi ønsker at alle skal få oppleve å bli lagt merke til og å kjenne tilhørighet. Ingen skal bli holdt utenfor eller bli krenket.

Barns rett til medvirkning

En av grunnsteinene til den tyske filosofen Hannah Arendt var at «et hvert nytt barn representerer en ny og unik begynnelse». Hun uttrykte at det offentlige rom er et sted du kan gi uttrykk for den frihet og entusiasme som ethvert unikt individ bærer med seg. Et sted hvor vi på samme tid kan være både like og ulike - like fordi vi alle er mennesker, men samtidig ulike fordi vi har forskjellig perspektiv på verden rundt oss.

Ved å kunne si og gjøre det du selv ønsker, og ikke bare det vi må, - viser vi frem hvem vi er. Vi gir uttrykk for vår individualitet, og andre får samtidig selv anledning til å fremstå som unike individer. *Retten til å medvirke er således ikke en motsetning til å planlegge barnehagens innhold i tråd med rammeplanens fagområder eller igangsetting av prosjekt- eller temaarbeid.* For retten til medvirkning må også sees i lys av de regler og rutiner som sammenfører barnehagen.

Medvirkning er noe som skjer gjennom aktiv handling, og som vil uttrykkes gjennom måten vi kommuniserer med verden rundt oss på. I vårt samspill med barna er det viktig at barna får lov til å bruke sine egne erfaringer og kunnskaper, at vi voksne motiverer barna til å komme med ideer og forslag, samt bygger opp under barnas nysgjerrighet. I møte med våre planlagte og varierte aktiviteter, dannes grunnlag for at barn og voksne kan møtes med en likeverdig mulighet til å ta seg selv i bruk i møte med den andre. Å medvirke kan også sees på som en plikt til å være aktivt handlende, og ikke bare som en rettighet.

Gjennomføring, planlegging og evaluering

I barnehagen har vi flere ulike former for møtevirksomhet med fokus på analyse, planlegging og evaluering av vårt arbeid og vår virksomhet. **Ved Lade barnehager ser vi planlegging og vurdering som en del av en didaktisk prosess.** For oss handler det om å tenke systematisk, ha didaktisk rasjonalitet og synliggjøre dette for andre, og i dette arbeidet benytter vi blant annet metoden Mosaic approach som verktøy.

Mosaic approach - metoden er en tilnærming for å lære mer. Det er en metode vi benytter oss av for å få en dypere innsikt og forståelse for barnas opplevelser av ulike områder i barnehagehverdagen. Metoden går ut på at personalet bestemmer seg gruppevis/avdelingsvis for et spesifikt fokusområde ute eller inne, som personalet ønsker å lære mer om *barnas* opplevelse av.

Kjernen i denne metoden er å samle inn nyansert informasjon fra barna – «barns 100-språklighet».

Barnas “100-språklige” er tilbakemeldinger gjennom tegninger, samtaler, fotografier, utsagn, innspill med mer. Disse danner tilsammen et mosaikkbilde som viser barnas opplevelse og synspunkt på et område. Mosaic- Approach er et “søskenbarn” til pedagogisk dokumentasjon, men dokumentasjonen i Mosaic approach er *innsamlet direkte fra barna* og har et fastsatt mål hvor vi voksne ønsker å lære mer om barnas hverdag, hvor barnas stemme er i fullt fokus.

Vi jobber for øvrig for at hele personalet skal synliggjøre de vurderingene de gjør når de planlegger en aktivitet, samt at vi øver på at alle skal ha kunnskapsbaserte begrunnelser. Vi mener at planlegging kan sikre et gjennomtenkt innhold samt bidra til å tydeliggjøre en bevisst og tilstedeværende voksenrolle i alle sammenhenger. **Vi mener at didaktikken beskriver barnehagelærerens profesjon, og at det dermed blir barnehagelærerens oppgave å videreføre den didaktiske tenkningen til resten av personalet.** Barnas medvirkning skal være synlig i de planene vi lager.

Altså må planleggingen baseres på kunnskap om barns trivsel, interesser og utvikling, - samt observasjoner av barn og samtaler med barn og foreldre. Gjennom planlegging synliggjør vi hvordan vi fortolker Rammeplanen, og hvordan vi setter den ut i livet. Planleggingen blir også et utgangspunkt for refleksjoner og vurdering av barnehagens virksomhet. Gjennom å vurdere planer og gjennomføringer i etterkant skaper det refleksjonsgrunnlag og muligheter for endring og utvikling.

Refleksjonsgrunnlaget til hele personalgruppen kan være med på å skape åpne diskusjoner om barnehagens drift. **Barnehagen skal hele tiden vurdere det pedagogiske arbeidet. Vurdering av det pedagogiske arbeidet betyr at; «det pedagogiske arbeidet skal beskrives, analyseres og fortolkes ut fra barnehagens planer, barnehageloven og rammeplanen.** Hovedformålet med vurderingsarbeidet er å sikre at alle barn får et tilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen» (Kunnskapsdepartementet, 2017, Kap.7). Med bakgrunn i det overstående vil planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet være hovedgrunnlaget for hvordan barnehagen utvikler seg som en lærende organisasjon.

Den tyske filosofen Immanuel Kant sa at «du skal kun handle etter regler som du samtidig ønsker skal gjelde alle andre i samme situasjon». Det er en universell regel som gjelder for alle. For oss i barnehagen innebærer det at vi alle må ha frihet til å utforske, lære, finne ut av, eksperimentere og så videre, - uten at dette skal ta fra den andre den samme muligheten. Dette er noe vi ønsker å synliggjøre gjennom vårt arbeid i barnehagen.

En nærmere beskrivelse om hva vi har gjort i de foregående 3 uker, om eventuelle endringer på hus, base og avdeling - samt hva vi har planlagt å gjøre for kommende periode (3 uker) blir redegjort for gjennom våre periodebrev som sendes ut fra hver enkelt avdeling/base/hus.

Barnehagens innhold

Gjennom våre planlagte aktiviteter, våre samlinger, gjennom barnas lek og deres felles opplevelser dannes barna i et fellesskap og får på den måten sine erfaringer utvidet. Barnehagen fokuserer på helhetlig læring, og er gjennom lovverket gitt stor frihet til valg av metoder i sitt arbeid. Ved Lade barnehager jobber vi både prosjektbasert og temabasert, avhengig av hvilket opphav og formål vi har med igangsatt prosjekt eller tema. Som eksempel kan et prosjektarbeid utvikle seg gjennom å følge barns særegne interesser. Når vi jobber i prosjekt er det prosessen som står i fokus, og ikke resultatet. Andre ganger jobber vi temabasert, det kan eksempelvis være i forbindelse med interessefelt som vår nasjonaldag eller brannvern. Da er det vi voksne som har satt konkrete læringsmål for arbeidet.

Gjennom våre aktiviteter, turer og samlinger skal de pedagogiske lederne også legge til rette slik at vi kan avdekke de behov barna har for eventuell tilrettelegging i form av ekstra støtte eller inspirasjon for å videreutvikle sine ferdigheter. De pedagogiske lederne skal videre tilrettelegge for observasjon samt sørge for at vi har en reell oversikt over hvert enkelt barns sosiale, kognitive, motoriske og språklige ferdigheter. Med bakgrunn i disse observasjonene skal de planlegge et tilrettelagt innhold for barna i barnehagen, som sikrer at barna får en god progresjon og utvikling.

Kunst, kultur og kreativitet

På alle våre avdelinger samt baser finnes det et bredt utvalg av ulike formingsmaterialer samt musikkinstrumenter. Når vi arbeider innenfor dette fagområdet deler vi helst barna inn i mindre grupper. Det er personalets oppgave å lede barna inn i en meningsfull aktivitet. Musikk, rytmer og sang er en fin arena for barna å lære seg om samspill på, til å vente på tur, å ta hensyn til hverandre eller for å øve på motorikk. Musikk er en inkluderende aktivitet som alle barn kan delta på. Musikkaktiviteter er med på å skape et fellesskap som alle i aktiviteten deltar i et samspill, uavhengig av barnets utviklingsnivå.

Vi ønsker å tilrettelegge for varierte aktiviteter hvor barna får oppleve at de både utfordres og mestrer. Observasjoner fra barnas lek kan være innspill til tema eller prosjektarbeid i våre musikk-, formings- og dramaaktiviteter. Det handler om å samarbeide med barna på en slik måte at barna motiveres til å utfordre seg selv samt opplever mestringfølelse. Barna skal få et mangfold av opplevelser, muligheter for sansing, eksperimentering, skapende virksomhet, tenking og kommunikasjon gjennom å bli gitt rike erfaringer med kunst, kultur og estetikk.

Ved Lade barnehager ønsker vi at barna skal undre seg over estetiske uttrykk som eksempelvis musikk, drama eller ulike kunstverk. Vi i personalet bruker språket bevisst for å skape interesse for fagområdet og for å oppmuntre barna til å utforske. Å utforske kunst, musikk eller drama er gode situasjoner for å trene språk, men krever at de voksne er tilstedeværende voksne som setter ord på hva vi gjør sammen. **Barna lærer gjennom å få erfare og det er vi voksne i barnehagen som har ansvar for å tilrettelegge barnas læringsprosesser på alle områder.**

Natur, miljø og teknikk

Gjennom dette fagområdet ønsker vi å bidra til at barna opplever glede av å være ute i naturen gjennom mange gode naturopplevelser. Vi ønsker at barna skal få ulike opplevelser gjennom å selv få lov til å eksperimentere og vi skal alltid pakke sekken med variert «forskerutstyr» når vi skal ut på tur. Sammen med barna skal vi undre oss. Når vi undrer oss sammen med barna er vi opptatt av at vi ikke alltid skal gi barna svaret med en gang, men først og fremst skape en refleksjon gjennom å stille barna åpne og skapende spørsmål tilbake. Vi følger opp hva barnet viser interesse for, vi tar oss tid til å stanse opp for å granske og stille spørsmål: «Hvor kommer den edderkoppen fra?» «Hvor tror dere den bor?»

Dette fagområdet skal bidra til at barna blir kjent med, og får en forståelse for planter og dyr, landskap, årstider og vær. Det er samtidig et mål at barna skal få en begynnende forståelse av betydningen av en bærekraftig utvikling. I dette inngår kjærlighet til naturen, forståelse for samspillet i naturen og mellom mennesket og naturen.

Nærmiljø og samfunn

Dette er et fagområde som viser til barnas forankring i verden, livet og samfunnet. I tillegg til å bli kjent med vårt nærmiljø, by og samfunn på en konkret måte omhandler også dette fagområdet **barnas opplevelse av egen tilstedeværelse i vårt samfunn**. Barna skal få kjenne at de er likeverdige subjekter i et samfunn hvor de er medborgere som har rett til både «deltakelse i og påvirkning av fellesskapet».

I beskrivelsen av dette fagområdet finner vi at barns medvirkning er forankret i en etisk begrunnelse og ikke bare pedagogisk eller psykologisk. Det vil si at barna skal få lov til å medvirke fordi det knytter seg til grunnleggende etiske verdier rundt barnets væren i verden, og ikke bare fordi det kjennes godt eller fordi de lærer mer ved å medvirke. Dette skal personalet være seg bevisst i vårt arbeid i barnehagen.

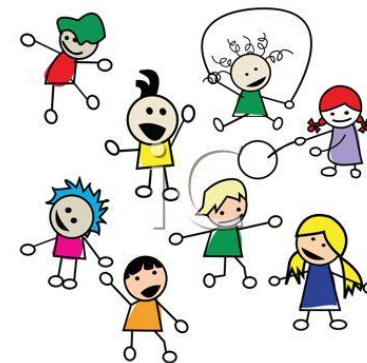
Lade barnehager ligger i et nærmiljø med stor variasjon og mange muligheter. Hvordan vi bruker vårt nærmiljø har en sammenheng med både årstider og de interesser barna viser oss. I forbindelse med våre små og lengre turer i nærmiljøet ønsker vi også å tilrettelegge for at barna skal få bearbeide sine inntrykk. At inntrykk får uttrykk. Har vi for eksempel vært på tur for å lete etter vårblokker kan eksempelvis barna få bearbeide sine opplevelser gjennom bilder, fortellinger, lete etter faktaopplysninger i bøker eller på smartboard, forme med leire, male, tegne eller ta bilder.

Kropp, bevegelse og helse

Ved å være oppmerksom på hvordan barna bruker kroppen sin vil det fortelle oss mye om hvem barnet er som eksempelvis dets interesser, utfordringer eller mestringsområder. Både på turer, innenfor barnehagens utemiljø eller inne på barnehagens avdelinger og baser vil barna ofte trekkes mot noe annet enn hva de voksne trekkes mot. Dette fordi de er posisjonert kroppslig på en annen måte enn oss voksne. I Lade barnehager skal personalet være både bevisste og observante ovenfor barnas bevegelse. Ikke bare hvor de motorisk går men også ovenfor hva deres blikk fanges av på deres korte og lengre vandringer, både ute og inne. Vi skal eksempelvis observere; Hvordan inntar barnet rommet? Hva er det vi finner i den retning barnet beveger seg i? Hvilke artefakter tar barna med seg og deler med andre barn?

I tillegg til å bidra til at barna utvikler seg motorisk og får en positiv selvoppfatning gjennom kroppslig mestring, skal vi også bidra til at barna utvikler en forståelse for egen og andres kropp og at vi er forskjellige.

Barna skal få kunnskap om menneskekroppen, og forståelsen og betydningen av gode vaner og et sunt kosthold. Gjennom vårt innemiljø, utemiljø og turer utenfor barnehagen ønsker vi å gi barna varierte erfaringer.

Etikk, religion og filosofi

Barnas rett til medvirkning inkluderer også barns rett til å få filosofere og stille spørsmål ved de virkelighetsforståelsene barna møter. FNs barnekonvensjon som Norge er bundet av, fastslår den rett barna har til «tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet» (artikkel 14). Dette krever av oss voksne at vi evner å formidle ulike syn uavhengig av eget ståsted. Gjennom året planlegger vi for ulike markeringer, som eksempelvis FN-dagen, jul, luciadagen, påske, halloween, og samenes nasjonaldag. I forbindelse med våre markeringer vektlegges kunnskapsformidling. Vi har samlinger i større og mindre grupper, hvor vi formidler fakta om markeringer og høytider som enten kommer eller har vært. **Vårt utgangspunkt for våre markeringer er at alle skal kunne delta på alle markeringer, uavhengig av tro og livssyn, bakgrunn, etnisitet og kjønn i tråd med rammeplanens føringer.** Når vi har foreldrearrangementer i barnehagen, ønsker vi også at disse skal være med å skape et fellesskap mellom foreldre, barn og barnehagens personale (Stein Saks Papir).

For at vi skal kunne se barnet som et helt menneske, er det viktig at vi har kunnskap rundt barnas hjemmeforhold og en god dialog med foreldre og foresatte. Personalet og foreldrene skal sammen bygge en bro mellom hjem og barnehage. Vi tenker at «når det er tett dialog og samarbeid mellom barnehagen og hjemmet, er det med på å gi trygghet og støtte til det enkelte barnet» (Loveleen Brenna, Juell, Mørk & Arnberg, 2005).

Når barna begynner i barnehagen har de erfaringer med egen familie og sin egen rolle innad i familien. Alle familier er ulike og har sine egne rutiner, sosiale bånd, kultur, normer og sosial omgangskrets. I barnehagen møter barnet et mangfold av barn og voksne, noe som innebærer at de må lære seg selv å kjenne i forhold til andre. Å bli kjent med seg selv innebærer også å bli kjent med andre. Lade barnehager har valgt å sette et stort fokus på solidaritet og vennskap. For oss er det viktig å se på det mangfold vi sammen utgjør samt tilrettelegge for gode vennskapsbånd.

Når vi undrer oss sammen med barna kan vi eksempelvis stille oss spørsmål som; Kan noen bestemme alt selv? Hvorfor ser vi forskjellige ut? Finnes det noen som aldri er redde? Er alle flinke til noe? Er det noe alle må? Er det kjedelig å være gammel? (Undre boka mi av Kari Grossmann).

Antall, rom og form

Det er mange som assosierer matematikk i barnehagen med skoleforberedelse. Dette er derimot det fagområdet som særlig vektlegger barns medvirkning, dette fordi rammeplanen eksplisitt tar utgangspunkt i at barna selv er opptatt av tall og telling, utforsker rom og form og at de er på jakt etter logiske sammenhenger.

Barnas matematiske erfaringer handler for barnet om å få rette seg mot noe som er utenfor barnet selv. Lengde, areal, volum og vekt er alle størrelser som viser til ulike emner i vår fysiske verden som barnet også kroppslig inngår i. At den verden vi lever i er en realitet vi må lære å kjenne og forholde oss til og ikke en idealvirkelighet.

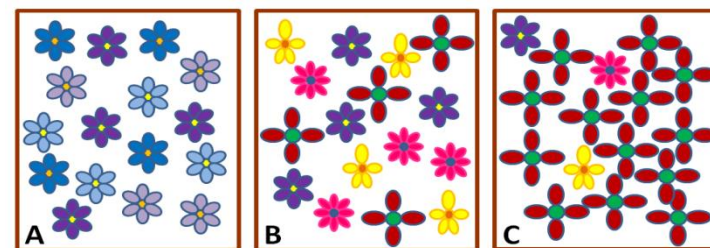
Matematikken i barnehagen er ikke motivert ut fra nasjonens framtidige behov for ingeniører men ut fra barnas nysgjerrighet og barnas egne erfaringer med likheter, ulikheter, størrelser og antall. Matematikken inngår som en nødvendig del av vårt liv enten vi er barn eller voksne (Østrem, 2008).

Personalet skal skape en nysgjerrighet blant barna og tilrettelegge for matematiske aktiviteter i planlagte grupper og i frilek, både ute og inne. Vi skal sørge for at vi har et godt utvalg av spill, puslespill og annet materiale som barna kan ta i bruk, enten alene, sammen med andre eller sammen med voksne. Personalet skal også bidra til at barna utvikler sitt matematiske språk og vi bruker derfor bevisst matematiske navn på former, vi teller høyt og bruker begreper som foran og bak, høyre eller venstre i vår daglige tale. Vi skal også bruke bøker og eventyr for å styrke barnas matematiske forståelse, som for eksempel eventyret om geitekillingen. Et eventyr som ikke bare handler om telling, men som også bruker begreper som nederst, øverst, foran, bak, liten og stor.

Hvilke aktiviteter vi velger tilpasses de ulike barna.

I følge Alan Bishop deles matematikk inn i disse fundamentale kategoriene;

- Telling og kvalifisering; telling, antallsord, tellesystemer, tallsystemer og regning
- Måling; sammenligninger, måleenheter, målesystemer, volum, areal, tid, vekt, lengde og penger
- Lokalisering; å orientere seg i rommet, finne fram, lokalisering og plassering
- Lek og spill: terningspill, puslespill, strategispill, rollelek, fantasilek, gjemsel
- Design: kunst, arkitektur, symmetri, mønster, former og figurer
- Forklaringer og argumentasjon; begrunnelser og forklaringer

Kommunikasjon, språk og tekst

Barnas væren i verden utfordrer pedagogen til å blant annet å ha et reflektert forhold til hvilke tekster barna får møte samt hva slags litteratur bokhyllene i barnehagen fylles med. Barna skal introduseres for tekster og fortellinger som har en relevans inn i deres verden. Tekstene skal bære preg av estetikk, språk og tema som egner seg for å åpne nye forståelseshorisonter for barna. Her skal personalet ha et fokus på å gjøre dialogen så gjensidig som mulig med barna, slik at barna får medvirke med sine inntrykk, opplevelser og sanser, og et engasjement skapes.

Å ha et godt verbalt språk er viktig for barnas hverdag, og etter hvert som barna blir eldre blir dette stadig viktigere. For å hjelpe barn som har behov for ekstra språktrening, setter vi sammen mindre grupper med barn. Innholdet i disse gruppene skal være både tilrettelagt og planlagt ut fra de språkutfordringer barna har. Dette arbeidet skal jevnlig dokumenteres og evalueres kontinuerlig. Vi jobber med språk på en lekende måte. Vi voksne skal oppmuntre barna til å bruke språket og er bevisst vårt tonefall, samtaletema samt at vi skal være gode på å forklare nye begreper eller ord for barna. Skal vi lære nye ord kan det være fint å bruke konkreter. For eksempel kan ordet ball læres ved å ta fram en ball, samtidig som de også kan lære ordene rund, sprette, trille og så videre.

Det er viktig at vi voksne har noe å by på ovenfor barna. Først og fremst må vi by på oss selv og være åpne for barnas innspill. Vi må involvere oss og vise engasjement og interesse for det barnet «fengsles av» i hverdagen. De voksne må være tilgjengelige og ha «munnen ledig for språk». I aktiviteter, ved bleieskift, på toalettbesøk, bilder som er hengt opp, ved påkledning og ellers alle andre situasjoner i barnehagehverdagen. I våre samtaler med barna må barna få oppleve en gjensidig respekt og et

gjensidig likeverd. Barna må få oppleve at de blir hørt, at de blir lyttet til og at de kan komme med tilbakemeldinger som er med å forme deres hverdag. De samtaler de voksne har sammen med barna kan eksempelvis ta utgangspunkt i noe barna har oppdaget, blitt spesielt opptatt av eller gjennom at den voksne introduserer noe nytt som de selv er veldig opptatt av eller mestrer godt. Det barn og voksne prater om kan implementeres i formelle og planlagte læringssituasjoner med barna, både som hel gruppe, i en mindre gruppe, eller med enkelte barn. Dersom de voksne bruker språk sammen med konkrete vil det være lettere for barna å forstå. Om vi synger mye vil barna lære seg å bruke de sangene vi synger. Bruker vi sanger med bevegelser eller sangkort, blir det lettere for barna å vise hvilke sanger de ønsker å synge.

Mat og matglede – sammen med barna

Barnehagen har over tid satt et særlig fokus på kosthold i barnehagen. På planleggingsdagene i oktober 2015 deltok blant annet hele personalgruppen på et kurs om «Mat og matglede» hvor det ble gitt opplæring i hva som betegnes som et næringsrikt kosthold, barnas tannhelse, Grønt Flagg og bærekraft tilknyttet mat samt kokkekunst for barnehager. Barnehagen forsøker så langt det lar seg gjøre å tilby deler av dette kurset også til foreldre.

For å skape matglede hos barna er også stemningen rundt måltidet et viktig fokus for oss. Er stemningen rolig og hyggelig, eller anspent? Den stemningen som setter rammen rundt måltidet, er også med på å prege matlysten. Vi har et ønske om å kose oss sammen med barna, og sammen dele våre tanker og opplevelser på en likeverdig måte. Barna bidrar selv til stemningen rundt bordet, men det er vi voksne som har ansvaret. Vi kan ikke forvente at barna er rolige dersom vi ikke er rolige. Vårt fokus påvirker barnas fokus. Våre tanker og valg er for øvrig bygget på de retningslinjer regjeringen har knyttet til kosthold i barnehagene. Link til regjeringens retningslinjer finner du her: [helsedirektoratets retningslinjer for mat og måltider i barnehagen](#)

Overganger i barnehagen

Overganger i møte med barnehagen; Liten og ny i barnehagen er et 5-årig folkehelseprosjekt i Trondheim kommune. Prosjektet er en del av det nasjonale «Program for folkehelse i kommunene». Et hovedelement i Program for folkehelsearbeid i kommunene er å tilrettelegge for en kunnskapsbasert utvikling av arbeidsmåter, tiltak og verktøy, samt stimulere til samarbeid mellom kommunesektoren og forskningsmiljøer om utviklingsarbeidet. Trondheim kommune har som målsetning at folkehelseprosjektet Liten og ny i barnehagen skal utvikle en kunnskapsbasert modell for tilvenning i barnehage. Prosjektet retter seg mot små barns tilvenning til barnehagen og hvordan foreldre og ansatte i *samarbeid* kan sikre barna en god overgang fra hjem til barnehage. Dette er i tråd med den nye Rammeplan for barnehager.

Fra småbarnsavdelinger til storbarnsbaser/grupper

Vi starter tidlig med både planlegging og jobbing med å skape en god og «smidig» overgang fra våre småbarnsavdelinger til våre storbarnsbaser. Allerede på høsten vil de største barna på våre småbarnsavdelinger møtes i felles aktiviteter knyttet til vårt prosjektarbeid rundt «Solsikkeaksjonen». Det samme gjelder også aktiviteter knyttet til Lucia, Samenes nasjonaldag, «17.mai» samt sommerfesten.

I løpet av vårhalvåret vil barn fra våre småbarnsavdelinger jevnlig delta i felles aktiviteter med barn fra våre storbarnsbaser. Formålet med disse felles aktivitetene er at barna gradvis skal få bli både trygge på og kjent med de arealer som er på våre storbarnsbaser samt på personalet og de øvrige barna som er på storbarnsbasene. Storbarnsgruppene har ansvar for å invitere småbarnsavdelingene til overgangsaktiviteter.

De pedagogiske lederne på våre storbarnsgrupper avtaler dager og innhold i henhold til denne overgangen innen 20.august og innen 20.januar. Deretter vil de pedagogiske ledere ved storbarnsgruppene gjøre avtale om informasjonsmøte med pedagogiske lederne ved våre småbarnsavdelinger, dette for å kunne beskrive og informere sine tanker knyttet til datoer og innhold. Selv om det er våre storbarnsgrupper som har ansvar for å fastsette dager og innhold, kan ansvar for aktiviteter og dokumentasjon av dette arbeidet fordeles mellom personalet på både småbarnsavdelinger og storbarnsgrupper.

Overgangen barnehage- skole

I samarbeid med skolen skal barnehagen være med å tilrettelegge for barnas overgang mellom barnehage og skolestart. Både barnehager og skoler er institusjoner hvor omsorg, lek, læring og danning står sentralt, og barna vil oppleve flere likheter og flere ulikheter i denne overgangen. Det anses i våre styringsdokumenter som et felles ansvar for både barnehage og skole at barna kan møte ulikhetene med både nysgjerrighet og tillitt til egne forutsetninger. I Rammeplan for barnehager står det blant annet at «det må legges til rette for at barn kan ta avskjed med barnehagen på en god måte, glede seg til å begynne på skolen og oppleve at det er en sammenheng mellom barnehage og skole». (Kunnskapsdepartementet, 2006).

Et godt samarbeid mellom skole og barnehage vil derfor være viktig, og i Trondheim kommune har vi detaljerte og felles rutiner for denne overgangen. Hvert vårsemester gjør vi blant annet avtaler om «overføringssamtaler» med de skoler barna skal tilhøre ved skolestart. Barnehagen gir imidlertid aldri videre informasjon om enkeltbarn uten foreldres skriftlige samtykke til dette. De foreldre som gir samtykke til en informasjonsoverføring mellom barnehage og skole har rett til innsyn i samt innflytelse i informasjonsutviklingen. Samarbeidet skal ha fokus på både hva barnet mestrer samt områder barnet kan ha behov for særskilt støtte på. Dersom barnet har behov for særskilt tilrettelegging av sitt omsorgs- eller læringsmiljø er det spesielt viktig at samarbeidet mellom barnehage, skole og foreldre etableres i god tid før barnet skal begynne på skolen. Den by omfattende felles rutine for denne overgangen gir også en beskrivelse over et felles samarbeid tilknyttet foreldremøter.

Hver vår samles også alle førskolebarna fra Lade barnehager og Ladestien barnehager til felles aktiviteter ut fra en jevn og rullerende plan. Vi har i tillegg flere årlige samarbeidsmøter mellom Lade skole, Lade barnehager og Ladestien barnehager.

Ved Lade barnehager utarbeider vi hvert år en egen plan for vårt arbeid i møte med førskolebarna. En plan som skal være ferdig utarbeidet senest 1.september for inneværende «barnehage-år». Denne planen skal beskrive hovedmål og innhold og det er de pedagogiske lederne på gruppene med førskolebarn som har ansvar for å skrive denne planen sammen. I slutten av juni samt i starten av desember skal de samme pedagogiske lederne møtes for å evaluere planene i halvårsperspektiv i tillegg til å legge ny grovplan for kommende halvår.

De pedagogiske lederne skal analysere og beskrive sin plan for førskolegruppa med enhetsleder før den kan fastsettes, og den må være skrevet med våre styringsdokumenter som underlag.

I våre planer for arbeid med førskolebarna vil vi blant annet ha fokus på et mangfold av aktiviteter som alle berører barna på en helhetlig måte. Følgende områder står særlig i fokus i våre førskolegrupper:

- ❖ Kle av og på seg selv. Holde orden på egen garderobeplass
- ❖ Mestres toalettbesøk
- ❖ Kunne si i fra/be om hjelp om det er noe de ikke kan eller ikke klarer å ordne opp i ved egen hjelp
- ❖ Oppøve evnen til konsentrasjon og utholdenhet
- ❖ Trøste andre og selv å søke trøst
- ❖ Kunne gi ros, positive tilbakemeldinger, samt hjelpe andre
- ❖ Hilse på voksne og barn når de kommer og går i barnehagen
- ❖ God selvfølelse
- ❖ Evne til både å innrette seg samt hevde seg i forhold til gruppen
- ❖ Kunne ta i mot samt utføre i henhold til enkle beskjeder
- ❖ Mestres grunnleggende begreper og ferdigheter
- ❖ Interesse for å lære om bokstaver og tall
- ❖ Gjenkjenne eget navn

Samefolkets dag

Rammeplan for barnehager formidler at barnehagene skal bidra til at barna blir kjent med at samene er Norges urbefolkning og at barna skal få kjennskap til deler av samisk kultur og hverdagsliv. Denne kjennskapen bygges ved vår enhet fortrinnsvis opp i forbindelse med Samenes nasjonaldag. Temahefte tilknyttet rammeplanen på dette området finner du her: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/kd/red/2006/0107/ddd/pdfv/300464-temahefte_om_samiske_barns_sprak_og_kultur.pdf

Barnehage og bursdag

I barnehagen feires bursdagsbarnet gjennom bursdagsamling, flagg, bursdagskrone, bursdagsanger, «rakter».

Hver avdeling/base/hus har sine faste bursdagstradisjoner uten kake, is eller godteri. **For oss er det viktigst å sette barnet i fokus.**

Når det angår private bursdagsfeiringer er ikke dette noe barnehagen kan eller ønsker og «overstyre». Med bakgrunn i henvendelser fra dere foreldre ønsker vi likevel å komme med et råd til de av dere som ønsker å be inn til bursdagsfeiring, om at det med bakgrunn i våre tanker for et inkluderende fellesskap er ønskelig at dere inviterer etter de «naturlige gruppeinndelinger» som eksempelvis årskull, gruppe/avdeling eller basetilhørighet. Dette er for øvrig ikke noe barnehagen kommer til å etterfølge men som vi oppfordrer dere foreldre til å enes sammen om hvordan skal praktiseres. Invitasjoner til private bursdagsfeiringer er for øvrig ikke tillatt å dele ut i barnehagen.

Progresjonsplan og markeringer/fester/planleggingsdager

Progresjonsplanen beskriver hvordan Lade barnehager skal arbeide med fagområdene beskrevet i rammeplan for barnehagens. Fagområdene kan sjeldent isoleres da barnehagen bærer preg av det helhetlige læringssynet på barnet. Med progresjonsplanen ønsker vi å synliggjøre den utvikling (progresjon) barna skal ha i løpet av barnehagetiden, og viser hvordan vi arbeider med de ulike aldersgruppene på våre småbarnsavdelinger og storbarnsbaser. Målene viser hva barna skal **oppleve** i

barnehagen. Personalet bruker planene som utgangspunkt for planlegging i barnehagen og jobber kontinuerlig med planen gjennom hele året. På denne måten får vi også jevnlig evaluert våre planer slik at vi får til en god systematikk i vårt arbeid.

Faste markeringer, arrangementer og aktiviteter

Kick-off: Gjennom disse dagene tilrettelegger vi det slik at de som kommer ny inn fra mindre hus skal få enda mer plass og tid til å bli kjent med alle muligheter Stabburet har å by på. Små rom og store rom, skuffer, skap, materialer, leker, og forskerutstyr – alt skal kunne utforskes i eget tempo og med «godt armslag». Målet er at alle de nye barna også skal få kjenne at dette er «deres» barnehage. Vi ønsker at de skal få en trygg, spennende og god oppstart.

De større barna som allerede kjenner Stabburets muligheter godt, skal derfor gjøre alternative aktiviteter på de samme dagene. Aktivitetene skal bygge opp en nysgjerrighet og utforskertrang hos barna, både de som skal være i barnehagen men også de som får tilbud om andre aktiviteter. Aktivitetene skal engasjere og inspirere barna. Aktivitetene som planlegges i denne perioden skal gi barna erfaringer samt undrende spørsmål vi som personal kan bygge våre prosjekt og temaarbeider på videre gjennom barnehageåret.

Kurvfester: Når våre foreldremøter på hvert enkelt hus er gjennomført inviterer vi hver høst til kurvfest. Våre kurvfester er ment som en arena for foreldre/foresatte å bli kjent med hverandre og har fokus på sosialt fellesskap. Våre kurvfester starter kl 1500.

FN dagen: Hvert år i forbindelse med FN-dagen 24. oktober samler barnehagen inn penger til SOS-Barnebyer. Vi jobber med forberedelser sammen med barna mot denne aksjonen i hele september og oktober og berører flere av våre fagområder. Prosjektet avsluttes med en stor fest for barn, foreldre, besteforeldre, tanter og onkler tilknyttet hele Lade barnehager. Inntektene kommer fra ulike produkter barna har laget (salg), underholdning med sang, og servering av mat. Alle innsamlede pengene går uavkortet til SOS-barnebyer via VIPS direkte til organisasjonen. I tillegg til at dette skal være en innsamlingsaksjon er også dette et av våre felles arrangement hvor vi har fokus på sosialt fellesskap og «brobygging på Lade». Arrangementet foregår alltid ute på Stabburets lekeplass.

Halloween: Markerer med en planlagt aktivitet hvor barna sammen med voksne lager gresskarlykt. En markering kun for og av storbarna på Stabburet.

Lucia: En enkel markering for og av barn. Førskolebarna går lucia tog for de andre barna inne på Stabburet. De minste barna markerer ikke denne dagen, men de største barna fra småbarnshusene deltar på samlingen ved Stabburet som en del av vår progresjonsplan.

Nissefest: Et arrangement for og av barn. Festen gjennomføres på samme dag ved hele enheten, men markeres på hvert enkelt hus.

Samefolkets nasjonaldag: Storbarnsbasene avslutter sitt temaarbeid om samefolket med å markere samefolkets nasjonaldag med en fellessamling. De minste barna markerer ikke denne dagen, men de største barna fra småhusene deltar som en del av progresjonsplanen på samlingen som holdes på Stabburet.

Påskefrokost: En enkelt frokostservering for barn og foreldre sammen på hver sine hus. Formålet er i sosialt fellesskap.

17.mai markering: En markering av Norges nasjonaldag for og av barn. Ansvar for planlegging og tilrettelegging for markeringen ruller mellom våre hus fra år til år. I 2020 er det Østmarkneset som har ansvar for planlegging og tilrettelegging for enhetens barn i denne anledning.

Sommerfest: Alle foreldre, besteforeldre og gode venner ved enheten inviteres til Stabburet for å delta på vår sommerfest. Sommerfesten er ment å være en høytidelig ramme rundt avslutningen til våre skolestartere samt sosialt fellesskap og brobygging her på Lade.

Progresjonsplan

FAGOMRÅDENE	1-2 år	3-4 år	Skolestartere
KOMMUNIKASJON SPRÅK TEKST	<p>Vi hjelper barna med å sette ord på handlinger og opplevelser.</p> <p>Vi har billedbøker tilgjengelig for barna på avdelingen for å stimulere dem til å bla i og bli nysgjerrige på bøker.</p> <p>I de ukentlige språkgruppene fokuserer vi på temaer som barna er opptatt av. En av hensiktene er at barna skal ha mulighet til å videreutvikle sin begrepsforståelse. Bruk av konkrete og bilder er viktig for at barna skal se sammenhengen og betydningen mellom det de ser og selve begrepet.</p> <p>Vi benytter oss av rytmeinstrumenter, regler, sang og musikk som en del av språkstimuleringen.</p> <p>Vi henger opp bilder i barnehøyde på avdelingen av aktiviteter, turer, det barna viser interesse for osv. for å stimulere barna til å ta i bruk språket sitt.</p>	<p>Voksne bruker språket aktivt i alle møter med barna; vi benevner alt vi gjør og gjentar barnas utsagn når det er naturlig.</p> <p>Vi har bøker tilgjengelig for barna på avdelingen og leser for dem individuelt og gruppevis.</p> <p>I prosjektarbeid oppmuntrer vi barna til å lytte og fortelle. Vi forteller og dramatiserer eventyr, barna oppmuntres til å gjenfortelle.</p> <p>Vi har symboler som tall og bokstaver tilgjengelig for barna.</p> <p>Vi bruker sanger, rim og regler både i språkaktiviteter og i samlingsstund.</p> <p>Vi henger opp bilder på basene av aktiviteter, turer eller temaer barna viser interesse for osv. for å skape en dialog med barna i om ting vi har gjort/de er opptatt av. Slik kan også barna gjenfortelle sin opplevelse av det som har skjedd.</p>	<p>Vi tilbyr barna et stimulerende språkmiljø ved å introdusere barna for engelsk og andre språk representert på basen, vi har blant annet en engelsksamling en dag i uken. Vi bruker «Teddy» veilederen som grunnlag. Engelsk skal være gøy, på barnas premisser og en naturlig del av hverdagen.</p> <p>Vi jobber videre med inspirasjon hentet fra det lese- og skriveforberedende verktøyet for aktiv lytting som heter «Språksprell». Vi benytter også «språkløyper» som verktøy.</p> <p>Barna lærer om eventyrs oppbygging og lager egne fortellinger. Vi er også opptatt av å lese fortsettelsesbøker.</p> <p>Barna skal lære å ta imot kollektive beskjeder med flere ledd. De skal også kunne lytte til hverandre og vente på tur. Vi øver på å holde felles fokus i samtalen.</p> <p>Vi jobber med «musikkeventyr» som prosjekt, og lager vår egen forestilling.</p>

FAGOMRÅDENE	1-2 år	3-4 år	Skolestartere
		<p>Vi skaper nysgjerrighet for språk ved å flette inn engelske sanger, rim, regler samt tilby barnebokklassikerne også i engelsk versjon</p> <p>Vi introduserer barna for de språkene som er representert i barnegruppen.</p>	
KROPP BEVEGELSE HELSE	<p>Vi går ukentlig på tur i nærmiljøet der barna får muligheter for kroppslige utfordringer. Vi er ute hver dag og stimulerer barna til å bruke kroppen aktivt i uteleken. Små barn utforsker med kroppen sin. Gjennom det fysiske innemiljø legger vi til rette for at barna skal kunne krype, klatre og være mye i bevegelse. Vi har store lekerom og har en stor andel grovmotoriske leker tilgjengelig for at denne aktiviteten skal oppstå.</p> <p>Vi bruker bevegelsessanger og regler slik at barna setter ord og handling sammen, men også blir oppmuntret til å bruke kroppen aktivt.</p> <p>Gjennom de daglige aktivitetene fokuserer vi på barnas selvstendighet og mestring. Vi ønsker at barna skal <i>prøve selv</i>, og gir dem tid til å utforske de kroppslige utfordringene som møter dem hver dag.</p>	<p>Vi har en fast turdag i uken hvor vi benytter både nærmiljø og skog.</p> <p>Vi har en fast organisert fysisk aktivitet ute minst en gang i uken med varierte bevegelser og utfordringer.</p> <p>Vi har fokus på at barna skal mestre aktiviteter som av- og påkledning, gå på do, vaske hender etc., aktiviteter som øker selvstendigheten til barna samtidig som det gir økt mestrings- og selvfølelse.</p> <p>Vi bruker dans som en del av fysisk aktivitet inne.</p> <p>Vi har samtaler med barna om kroppen vår hvor vi snakker om hvorfor det er viktig å ha fysisk aktivitet og spise sunt.</p>	<p>Barna får oppgaver som øver opp finmotorikk, øye-håndkoordinasjon og riktig skriveretning.</p> <p>Vi fokuserer på fysisk aktivitet med utgangspunkt i barnas interesser og behov, både i smågrupper og når vi er ute.</p> <p>Barna oppmuntres til å klare selv ved varierte og allsidige aktiviteter.</p> <p>Barna deltar i alle faser av måltidsituasjonene, som å dekke bord, lage/forberede mat samt rydding</p> <p>Vi går på tur en dag i uken der barna får utfordringer med å bevege seg i variert og i noen tilfeller ulendt terreng</p> <p>Vi jobber med «musikkeventyr» som prosjekt, og lager vår egen forestilling.</p>
KUNST KULTUR KREATIVITET	<p>Vi introduserer grunnfarger og grunnformer med utgangspunkt i skapende aktiviteter.</p> <p>Vi jobber med udefinert materiale som gir barna rom til å skape og være kreative.</p>	<p>Vi har en fast kunstaktivitet en gang i uken hvor barna lærer å bruke forskjellige teknikker/materialer for å stimulere finmotorikk og øye-/håndkoordinasjon.</p> <p>Vi bruker "kunst" ute i naturen ved f.eks. å bruke</p>	<p>Vi oppmuntrer barna til å bruke udefinert materiale som gir dem rom til å skape og være kreative. Barna har tilgang på ulikt formingsmaterieell og kan selv ta initiativ til aktiviteter.</p>

FAGOMRÅDENE	1-2 år	3-4 år	Skolestartere
	<p>Vi presenterer norsk kulturarv gjennom blant annet sanger og eventyr.</p> <p>Vi bruker musikk, dans og drama som et viktig utgangspunkt for barnas måter å uttrykke seg på.</p>	<p>vannfarge på snøen eller "land art" i skogen.</p> <p>Vi har forskjellige materialer tilgjengelig for barna alt etter hvilke interesser vi observerer/prosjekter vi arbeider med.</p> <p>Vi bruker kjente malerier i forbindelse med våre prosjektarbeid og i eventyrfortelling.</p> <p>I våre aktiviteter bruker vi musikk, dans, sang, drama.</p> <p>Voksne observerer og løfter fram barnas egne kulturuttrykk.</p>	<p>Vi gir barna et variert utvalg av sanger, eventyr og fortellinger som vi sammen undrer oss over. Vi jobber deretter videre med disse i form av kreative prosesser.</p> <p>Vi benytter oss av det tilbud vi får gjennom «den kulturelle barnehagesekken», og deltar på eventyrstunder på biblioteket. Vi besøker forskjellige typer museer.</p> <p>Vi jobber med «musikkeventyr» som prosjekt, og lager vår egen forestilling.</p>
NATUR MILJØ TEKNIKK	<p>Vi går på tur til samme destinasjon gjennom hele året, og på denne måten kan barna erfare hva som er ulikhetene ved de fire årstidene.</p> <p>Vi drar på turer i skog og mark for at barna skal kunne bli bedre kjent med fenomenene som møter dem der. Vi snakker med barna om været som er ute, og gir dem ulike utfordringer og erfaringer i møte med regn, snø, sol og vind.</p> <p>Vi bruker tekniske hjelpemidler i vår formidling til barna fordi vi ønsker å stimulere dem til å ta i bruk alle sanser, - også gjennom teknologi.</p>	<p>Vi drar på lange turer til skogen for å studere naturfenomener</p> <p>Vi leser faktabøker sammen med barna om dyr/insekter i sammenheng med turer.</p> <p>Vi bruker SmartBoard, PC og Ipad i prosjektarbeid/andre aktiviteter.</p> <p>Vi formidler kunnskap om kildesortering til barna og de er med på å sortere avfall.</p> <p>Vi eksperimenterer med ulike materialer.</p> <p>På basene prøver vi å gjenspeile årstiden, i form av aktiviteter i vårt fysiske miljø, og vi tar med oss ting vi finner ute inn for videre studier.</p> <p>Vi gir barna aldersadekvat innsikt og erfaring fra samisk kultur og hverdagsliv</p>	<p>Vi gir barna et positivt forhold til naturen og vi inspirerer og utfordrer barna til i møte med ulike fenomener i naturen</p> <p>Vi lar barna utforske naturen gjennom å eksperimentere, undre seg, iaktta og å samtale om det vi har opplevd på tur. Realfagene står sterkt i alle våre eksperimenter.</p> <p>Vi kildesorterer og har fokus på gjenbruk både gjennom bevisst handling og samtaler.</p> <p>Barna får bli med på å reparere ting som blir ødelagt og vi formidler kunnskap om gjenbruk.</p> <p>Vi gir barna innsikt og erfaringer fra samisk kultur og hverdagsliv</p>

FAGOMRÅDENE	1-2 år	3-4 år	Skolestartere
ETIKK RELIGION FILOSOFI	<p>Vi hjelper og lærer barna til å finne konstruktive løsninger i uoverensstemmelser.</p> <p>Vi er opptatt av å være gode forbilder for barna slik at de kan få støtte i egen identitet og respekt for hverandre. Vi jobber med at barna skal se og respektere hverandre.</p> <p>Vi ønsker at avdelingene våre skal gjenspeile mangfold, og henger opp både flagg som representerer de ulike land representert på avdelingen / basen. Med dette viser vi barna ulike typer familier, noe som normaliserer og lærer barna tidlig at alle er forskjellige, - men at alle likevel skal respekteres på likt nivå.</p> <p>Vi introduserer og markerer høytidene i de religionene som er representert i barnegruppa.</p> <p>Vi undrer oss sammen med barna og lytter anerkjennende til det de forteller.</p> <p>Vi markerer FN-dagen hvor vi setter fokus på de flerkulturelle verdier.</p>	<p>Vi jobber med at barna skal få støtte i sin egen identitet og at de skal utvikle toleranse og interesse for hverandre uansett bakgrunn og tilhørighet.</p> <p>Vi snakker med barn om forskjellige land i verden og forskjellige kulturer for å utvikle respekt og toleranse for hverandre.</p> <p>Vi markerer alle høytider i religioner og trosretninger som er representert på avdelingen, og har fokus på å introdusere barna for bakgrunnen for markeringen.</p> <p>Vi ønsker at basene våre skal gjenspeile mangfold, og henger opp både flagg som representerer de ulike land representert på basen.</p> <p>Vi har fokus på sosial kompetanse gjennom hele året, og barna øver seg på å være en del av et fellesskap.</p> <p>De voksne tar barns tanker og undring alvorlig, vi legger vekt på den gode samtalen og det å undre seg sammen.</p> <p>Vi markerer FN-dagen hvor vi setter fokus på de flerkulturelle verdier.</p>	<p>Vi snakker om viktigheten av å være mot andre slik vi vil andre skal være mot oss, både i og utenfor barnehagen.</p> <p>Vi markerer høytidene i de religionene som er representert i barnegruppen, og forteller historier som gir et innblikk i hva som er bakgrunnen for høytiden.</p> <p>Vi jobber med at alle skal møte hverandre med respekt, og at barna skal få en forståelse for at vi er forskjellige, men likeverdige.</p> <p>Vi ønsker at basene våre skal gjenspeile mangfold, og henger opp både flagg som representerer de ulike land representert på basen.</p> <p>Vi gir barna rom for gode samtaler, undring og opplevelser.</p> <p>Vi markerer FN-dagen hvor vi setter fokus på de flerkulturelle verdier.</p>

FAGOMRÅDENE	1-2 år	3-4 år	Skolestartere
NÆRMILJØ SAMFUNN	<p>Vi benytter oss av nærmiljøet når vi går på tur og oppsøker de mulighetene som finnes rundt barnehagen.</p> <p>Vi er opptatt av at barna skal få medvirke i hverdagen på avdelingen, både innenfor det pedagogiske arbeidet, men også når det gjelder hverdagslige aktiviteter.</p> <p>Prosjektarbeid er en arbeidsmåte vi benytter oss av, nettopp fordi det tar utgangspunkt i barnas interesser.</p> <p>Vi lar barna få medvirke i sin egen hverdag når vi tilrettelegger prosjektarbeid som tar utgangspunkt i barnas egne interesser.</p>	<p>Vi sørger for at barna får kunnskap om nærmiljøet gjennom turer.</p> <p>Vi har samtaler med barna om kulturelle likheter og forskjeller for å motvirke mobbing og rasisme.</p> <p>Vi snakker med barn på en enkel måte om barns rettigheter når vi forbereder oss til FN-dagen, den internasjonale barnedagen og menneskerettighetsdagen</p> <p>Vi lar barna være delaktige i hverdagslige aktiviteter som blant annet matlaging, kildesortering og handling, og gir dermed barna et innblikk i sin rolle i fellesskapet og samfunnet.</p> <p>Vi snakker med barna om at vi er verdifulle og viktige for samfunnet. Vi lærer dem om demokratiske tanker og medbestemmelsesrett.</p>	<p>Vi går på byvandring hver vår og studerer hvordan bebyggelsen og arkitekturen har endret seg gjennom mer enn hundre år.</p> <p>Vi hjelper barna med å bli kjent med seg selv og omverdenen gjennom opplevelser, turer og prosjekter.</p> <p>Vi tar i bruk og snakker om nærmiljøet vårt, og lar barna se sammenhenger i området rundt oss.</p> <p>Vi bruker hele byen som vårt turmål, både sentrumsområder, bymarka og områder i nærheten av barnehagen.</p> <p>Vi snakker med barna om at vi er verdifulle og viktige for samfunnet. Vi lærer dem om demokratiske tanker og medbestemmelsesrett.</p>

FAGOMRÅDENE	1-2 år	3-4 år	Skolestartere
ANTALL FORM ROM	<p>Vi har innpasningsspill og klosser tilgjengelig for å gi barna erfaringer med klassifisering, ordning, sortering og sammenlikning.</p> <p>Vi tilbyr en ryddig og oversiktlig avdeling der materialer og leker er satt i system, med tilhørende stasjonsbeskrivelser (bilder og tekst).</p> <p>Vi bruker førmatematiske begreper i samtale med barna.</p> <p>Vi teller og systematiserer sammen i hverdagsituasjoner som ved måltidet, ved kjøkkenoppgaver, på- og avkledning og i samling.</p>	<p>Basene er oppdelt i tydelige stasjoner med stasjonsbeskrivelser og stasjonsbilder slik at barna lett kan forstå hvordan stasjonen kan brukes, og dermed lettere kan videreutvikle leken sin</p> <p>Konstruksjonsstasjonen har fokus på at barna skal møte et ryddig miljø med sorterte materialer som oppmuntrer til utforskning og sammenlikning av former og mønster, matematikk, mål og størrelser</p> <p>Vi har en 123/ABC-stasjon der blant annet alfabetet, tallrekken, kuleramme og spill er tilgjengelig for å inspirere barna til å telle, sortere, klassifisere og sammenligne.</p> <p>Vi bruker geometri i kunstaktiviteter.</p>	<p>Vi forandrer det fysiske miljøet etter barnas interesser og behov, slik at det fortsetter å stimulere til nysgjerrighet og kreativitet.</p> <p>Vi bruker heftet "Fem, seks, det kommer en heks" samt det å skrive- og matematikk forberedende programmet «tall- og språksprell»</p> <p>Vi legger til rette for at barna får erfaringer med å måle, veie, beregne tid, klassifisere og ha et forhold til avstand</p> <p>Vi har et variert utvalg av spill tilgjengelig, i tillegg til alfabet og tallrekker som henger oppe på veggen og som barna oppmuntres til å bruke</p>

Kalender

Oversikt over viktige aktiviteter, fridager, planleggingsdager og kulturbegivenheter dette året.

DATO	INNHold
24.jan. 2020	Planleggingsdag / fagdag. Barnehagen stengt.
6.feb. 2020	Samefolkets nasjonaldag markeres på våre storbarnebaser sammen med de største av de minste barna på «småhus». (For barna).
3.mars 2020	Foreldremøte Stabburet, Kjerringberget. Kl. 17.30-18.30. Nærmere informasjon kommer.
5.mars 2020	Foreldremøte Stabburet, Grønli. Kl. 17.30 – 18.30. Nærmere informasjon kommer.
16.mars 2020	Foreldrekveld Østmarkneset. Kl. 17.30 – 18.30. Nærmere informasjon kommer.
19.mars 2020	Foreldrekveld Korsvika. Kl. 17.30 – 18.30. Nærmere informasjon kommer.
31.mars.2020	Påskefrokost på Korsvika og Østmarkneset. Kl. 08.00-08.45
1.april.2020	Påskefrokost på Grønli og Kjerringberget, Stabburet kl. 08.00 – 08.45
8.april – 13.april 2020	Påske. Barnehagen stengt.
15.april 2020	Foreldremøte for barn som skal starte til høsten («Liten og ny»). Østmarkneset. Kl. 17.00-18.00
16.april 2020	Foreldremøte for barn som skal starte til høsten. («Liten og ny»). Korsvika. Kl. 17.00-18.00
21.april 2020	Svarfrist vedrørende «Sommerbarnehage 2020» i Meldeboka.
15.mai 2020	Vi markerer Norges Grunnlovstagelse
26.mai 2020	Foreldre med barn fra Korsvika/Østmarkneset som skal starte på Stabburet høsten 2020 inviteres på omvisning / informasjon med besøk ved våre baser på Stabburet. Kl. 15.00-16.00. Nærmere informasjon kommer.
9.juni 2020	Sommerfest / avslutning for skolebarna.
19.juni 2020	Planleggingsdag / fagdag. Barnehagen stengt.
29.juni – 3.juli 2020	Sommerbarnehage (uke 27)
6.juli-17.juli 2020	Sommerstengt (uke 28 & 29)

20.juli – 31.juli 2020	Sommerbarnehage (uke 30 & 31)
14.aug. 2020	Planleggingsdag / fagdag. Barnehagen stengt.
25.aug.2020	Foreldremøte Korsvika, Engstykket. Kl. 17.30 – 18.30. Nærmere informasjon kommer.
26.aug.2020	Foreldremøte Korsvika, Reina. Kl. 17.30 – 18.30. Nærmere informasjon kommer.
27.aug.2020	Kurvfest Korsvika. Kl. 15.00 – 16.30. Foreldre inviteres til sosialt fellesskap. Foreldrene tar selv med noe mat som kan deles med alle. Barnehagen serverer drikke.
1.sept.2020	Foreldremøte Østmarkneset, Ormen Lange. Kl.17.30-18.30. Nærmere informasjon kommer.
2.sept.2020	Foreldremøte Østmarkneset, Tordenskiold. Kl. 17.30 – 18.30. Nærmere informasjon kommer.
3.sept.2020	Kurvfest Østmarkneset. Kl. 15.00-16.30. Foreldre inviteres til sosialt fellesskap. Foreldrene tar selv med noe mat som kan deles med alle. Barnehagen serverer drikke.
8.sept.2020	Foreldremøte Stabburet, base Grønli. Kl. 17.30-18.30. Nærmere informasjon kommer.
9.sept.2020	Foreldremøte Stabburet, base Kjerringberget. Kl. 17.30 – 18.30. Nærmere informasjon kommer.
10.sept.2020	Kurvfest Stabburet. Kl. 15.15 – 16.45. Foreldre inviteres til sosialt fellesskap. Foreldrene tar selv med noe mat som kan deles med alle. Barnehagen serverer drikke.
8.okt. 2020 og 9.okt. 2020	Planleggingsdager / fagdager. Barnehagen stengt.
23.okt. 2020	FN dag markering. Foreldre, besteforeldre, søsken og gode venner inviteres til «Solsikkefest». Alle hus ved barnehagen deltar og arrangementet holdes på utelekeklassen ved Stabburet. Nærmere informasjon og invitasjon kommer.
	Foreldremøte for skolestartere. Lade skole inviterer og arrangerer i nært samarbeid med barnehagene på Lade.
11.des. 2020	Luciadagen markeres for og med barn. Se årsplan for nærmere beskrivelse.
17.des. 2020	Nissefest, for og med barna

Faglig ansvarlig for årsplanen ved enhetsleder: Elisabeth Holmvik

Årsplanen ble fastsatt i barnehagens brukerråd: 27.1.2020